

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏՍՐԻ

ՄԵՆԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Քիֆիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մեջ:

Օտարաբարաբար գրվում են ուղղակի
Турганов, Редакция „Менк“.

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լիզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաւքանիւր ըստին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆՎԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թատրոնի նշանակութիւնը: — Ն ե ր ք ի ն տ ե-
ս ու թ ի լ ը ն: Նամակ Ալեքսանդրապոլից: Նամակ
Մոսկովայից: Նամակ Վաղարշապատից: Ներքին
լուրեր: — Ա ր տ ա ք ի ն տ ե ս ու թ ի լ ը ն: Հայաստան:
Պետութիւնների գրութիւնը: Քիւրքիա: —
«Մշակի» շեռագիրներ: — Յայտարարութիւններ:

ԹԱՏՐՕՆԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզանում զեռ ևս չէ որոշ-
ված ինչ բան է թատրոնը, ինչ
բան է բեմը: Մեզանում այն-
պիսի գաղափար է կազմված,
որ թատրոնը շայլութիւն է
կամ զուարճութիւն է:

Այն ինչ, եթէ թատրոնը
նոյնքան բարոյական պահանջ է,
մտաւոր կարիք է հասարակու-
թեան համար, որքան զպրօքը,
զբականութիւնը, մամուլը, եթէ
թատրոնը, ասում ենք, նոյնքան
կրթողական ազդեցութիւն պէտք
է ունենայ հասարակութեան
վրա, որքան զբքի կարգալը,—
այն ժամանակ թատրոնը երկու
յատկութիւններ պէտք է ունե-
նայ, անշուշտ:

Մէկը՝ որ բեմը պէտք է ներ-
կայացնի հասարակութեանը այն-
պիսի երևոյթներ, որոնք նոյն
իսկ հասարակութեան կեանքից
կամ նրան նման կեանքի շք-
ջանից վերցրած լինեն, պէտք
է նրա համար մատչելի, հասկա-
նալի լինեն, իսկ երկրորդը,
թատրոնի մոտքը պէտք է է-
ժան լինի, որպէս զի հասարա-
կութիւնը ընտելանայ այն մըտ-
քին, թէ թատրոնը կարիք է
և ոչ թէ շայլութիւն....

Կեանքի անհրաժեշտ կարիքը,
հագուստը, բնակարանը, կերա-
կուրը,—պէտք է էժան լինեն,
որպէս զի կարիք լինեն և ոչ
թէ անմատչելի շայլութիւն:
Նոյնպէս և կեանքի մտաւոր
կարիքը՝ գպրօքը, գիրքը, լրա-
գիրքը, թատրոնը այն ժամանակ
միայն կարիք են դառնում, երբ
իրանց գներով մատչելի են ա-
մենքին:

Գրականութիւնը, կամ մա-
մուլը, երբեք չեն տարածվի ամ-

բոխի մէջ, եթէ գիրքը կամ լր-
ագիրքը թանգ, իրանց գներով
անմատչելի կը լինեն մեծամաս-
նութեան համար: Գիրքը և լր-
ագիրքը այդ գրութեան մէջ
միշտ շայլութիւն կը մնան:

Նոյնպէս և թատրոնը երբեք
կենսական կարիք չի դառնայ,
մինչև որ իր մոտքի գներով մե-
ծամասնութեանը միշտ անմատ-
չելի, միշտ թանգ կը լինի: Այդ
գրութեան մէջ թատրոնը միշտ
կը մնայ մի աւելորդ բան, մի
շայլութիւն:

Բայց աւելի էլ շայլութիւն
կը համարվի թատրոնը, եթէ
անմատչելի լինելուց հասարա-
կութեան մեծամասնութեան հա-
մար, նա անդադար կառաջար-
կի ոչ թէ այն ժողովրդի կեան-
քից վերցրած երևոյթներ, որի
համար ներկայացվում է, կամ
նրան նման կեանքից, այլ իր
նիւթերը կը վեր առնի հասա-
րակութեան համար խորթ, ան-
հասկանալի, անմատչելի, օտար,
նրա կեանքի հետ ոչինչ կապ
ոչինչ նմանութիւն չունեցող հա-
սարակութեան կեանքից և շք-
ջանից:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎՈՒԹՅՈՒՆ

31 օգոստոսի

Անցեալ տարի մի քանի եռամսեայ երկուստար-
ներ պատրաստեցին կանոնադրութիւն, կամենում
էին մի հասարակական ճիմնարկութիւն հաստա-
տել Ալեքսանդրապոլի մէջ—այն է գործակառար-
ների կլուբ: Այդ ճիմնարկութիւնը կարող էր փոքր
ի շատէ կենդանութիւն տալ մեր թմրած հասա-
րակութեանը, մանաւանդ երկուստարը դասին, բա-
նալով նրա թարմ ոյժերի առջև կրթութեան մի
նոր ասպարէզ: Բայց ցաւօք սրտի պէտք է խոս-
տովանել, որ նրանց անխոստով վարմունքը արդե-
լաւից եղաւ այդ բարի ցանկութեան իրագործ-
մանը, երբ հախազանցութեան հասցրին վերև լիշ-
ված կանոնադրութեան մի քանի յօդուածները:
Մենք առհասարակ չենք սիրում յարգաբար վար-
վել մենք սիրում ենք հախազանցութիւն, մենք
սիրում ենք մեր ձեռնարկած գործին միանգամից
տալ այնպիսի մի կողմակիցութիւն և կատարե-
լութիւն, որ այդ գործը իր ընթացքում այլ ևս
կարողութիւն չունենայ կանոնադրութեան և մի-
ջև անգամ աննշան փոփոխութեան: Բայց մենք
չենք ուզում հասկանալ այն ճշմարտութիւնը, որ
ամեն մի գործ, ամեն մի ձեռնարկութիւն կարող
է միայն այն ժամանակ հասնել ցանկացած կատա-
րելութեան, երբ մենք կը սկսենք նրան փոքրից և

յաջորդաբար: Բոլորովին դուրի ենք հասարակական
կեանքից, և միանգամայն դատապարտված ենք մը-
տաւոր և բարոյական անշարժութեան: Մե իւրա-
քանչիւր մեզանից, փոքր ի շատէ զարգացածը,
հաղար անգամ անհիճում է այն օրը, որ բազում
դատապարտեց նրան այդ քաղաքում ծնված լինել,
այնտեղ ստանալ իր սկզբնական կրթութիւնը, այն-
տեղ պատրաստել իր երկուստարական օրերի
գերեզմանը.... Այստեղ երկուստարութիւնը չէ
գտնում այն շրջանները, որոնք կարելի է տեսնել
ամեն մի փոքր ի շատէ բարեկարգված, զարգա-
ցած քաղաքում: Այստեղ նա բոլորովին զրկ-
ված է հասարակական կեանքից, հասարակական
շարժումից և վարում է մի տեսակ առանձնա-
ցած կեանք, անցկացնելով ամբողջ օրեր, ամիս-
ներ և տարիներ իր տան չորս պատերի կամ խա-
նութի մէջ: Այդ էր պատճառը որ մի քանի երկ-
ուստարներ ցանկացան ճիմնել մի ժողովրդարան *)
«գործակառարների կլուբ» անունով, որ կա-
րողանան նրանք գիշերները խմելու, խօսելու, լրա-
գիրք կարդալ և հասարակական զարգերով զբաղ-
վել: Բայց դժբաղդապէս, ինչպէս վերև լիշեցի,
ճիմնարկների անխոստով վարմունքը արդարաւիթ ե-
ղաւ իրանց բարի նպատակի իրագործմանը:

Այժմ մտածում են ճիմնել մի այլ հասարակա-
կան ճիմնարկութիւն, այն է մասնաւորաբար կից
ընթերցարանով: Յանկալի կը լինի, որ ինչեւայ ե-
րկուստարները առանձինների պէս անխոստով ըն-
թացքը բռնէին և ընտելին այնպիսի առաջնորդ-
ներ, որը կարողանային իրագործել այդ օգտաւէտ
միտքը, որովհետև մեր քաղաքում շատ դժուր է
զարկել ընթերցանութեան պահանջը: Արեւմտեւոր
է աշխատել ունենալու գոնէ այդ ճիմնարկութիւնը,
որպէս զի ապագայ սերունդը նոյնպէս չանհիճ
մնայ ինչպէս մենք այժմ անհիճում ենք մեր նա-
խորդներին, որոնք չեն հոգացել մեզ համար: Մա
կարծում եմ, որ աւելի խելօք վարված կը լինեն
երկուստարները, եթէ ընտրեն իրանց ղեկավար
պ. Արխանգոլ Յովհաննիսեանցին, որի օգտաւէտու-
թիւնը և խոստովութիւնը բաւականին կարողացանք
տեսնել այս մի տարվայ: Նրա գործունէութեան
շքջանում: Յուսով ենք, որ ազնիւ պարտք իր
կողմից չի մերժի երկուստարների խնդիրը, երբ
այդ վերջինները կը դիմեն խորհուրդներ և խրատ-
ներ ընդունելու նրանից:

Սմբ. Պարսամանյ

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

27 օգոստոսի

Այս օրերս հասաւ մեր ձեռքը «Մշակի» այն հար-
մարը, որ հրատարակած էր պ. Հայկակի Կ. Պօլ-
սից գրած նամակը Վանայ շարժման և Վասպու-
րակների հայրեր պատրաստութեան ցոյցերի մա-
սին—մի գործ որ ոչ թէ տարիներով, այլ դարե-
րով ստատվում էր անհամբերութեամբ: Իսկոյն
այդ լուրը տաննայ տեղ տարածվեցաւ կայնակի
արագութեամբ: Ուստ լրագիրները ևս ճանաչելով
այդ անցքի կարևորութիւնը, անմիջապէս հրատա-
րակեցին նրան. մի քանի օրից յետոյ՝ «1010101»-ի
մէջ կարգադրեց մի և նոյն անցքը Կ. Պօլսից գրած
նամակում: Մանաւանդ մեծ ազդեցութիւն ունե-
ցաւ այդ լուրը այստեղի հասարակութեան վրա,
ամեն տեղ շարժումն, ամեն տեղ համակրական
ձայներ են լսվում. «վերջապէս, վերջապէս. Քիւր-
քիայի հայը մտած չէ, ինչպէս կարծում են մի
քանի երեւելի քաղաքագէտները Ներսիսյանի

*) Պէտք է ասել, որ Ալեքսանդրապոլի մի կեն-
տրոն անգամ չունի, ուր տեղիս երկուստարները
կարողանան միմեանց հետ տեսնվել և միմեանց
մտքեր յայտնել. խեղճերը զրկված են միջնէ ան-
գամ մի գրատարանից կամ բուլվարից: Թէև քա-
ղաքից մի վերստ ճեռաւորութեան վրա կայ մի
ժառանգական ձորակ, որի տեղական անունն է
«չարապի ձոր», որ շարժվել երկու անգամ ան-
վում է վերստական նուազախումբը,—բայց ճեռու
լինելով քաղաքից, մեր հասարակութիւնը շատ քիչ
է յանգնում այնտեղ:

Քիւրքիայի հայը համբերող է, նրա համբերութիւ-
նը շատ է. բայց տանիկների բարբարոսութիւննե-
րից քարն էլ կը տուաքվի—և ասա այդ տուաքոյն,
այդ պայթիւնն է, որ այդպիսի շիտի ու դրդիւն
հանցը. և դուք տեսէք դեռ վերջն ինչ է լինե-
լու....»

Այսպէս են խօսում և այսպէս մտածում ամեն-
քը, որոնք լաւ գիտեն Քիւրքիայի հայի բնատրու-
թիւնը, նրա քաջած անպատմելի նեղութիւնները:
Այսպէս են խօսում նրանք, որոնք մի որոշ գա-
ղափար են կազմել Քիւրքիական Հայաստանի ա-
պագայի վրա, նրանք, որոնք քաջ ծանօթ է Քիւր-
քիայի բարբարոս, զրպարտիչ և խարախ քաղա-
քականութիւնը:

Մենակ Գրի ափերում հրատարակվող «Time»
(այսինքն «Մեղուն») այսպէս է հասկանում այս
նշանաւոր անցքը և բոլորովին ներհակ ընդհանուր
կարծիքին՝ մեկնութիւն տալիս: «Մեղուն» պ.
խմբագիրը հաւատ չէ ընծայում այդ անցքին (դի-
ցուք այդ ինքը գիտէ, կարող է չը հաւատալ,
այստեղ խնդրը չը հաւատալ չէ, այլ ինչպէս անց-
քին այսպէս կամ այնպէս մեկնութիւն տալն է),
որ՝ եթէ պատահած էլ լինէր, շատ ցաւալի իր-
դութիւն է, ասում է նա, որ այն բուլվարն, և բը
հայոց խնդիրը իր վերջնական որոշման
մօտ են ալու և.... Հայաստանում արիւնհեղու-
թիւն է սկսվում: Մենք վստահ ենք, աւելաց-
նում է նա, հայ ազգի խոհեմ համբերու-
թեան վրա և կարծում ենք, որ այդ դէպքը
աննշան և սովորական դէպքերից մէկը պէտք է լինի
—(այսինքն ուզում է ասել, որ այդ շարժումը լոկ
մի շիտի է սովի պատճառով և երբեք չէ հաւա-
տում չէ էլ ուզում), որ ժողովրդի զէնք վեր
առնելը և եթէ քրդի դեղը աւերելը ապտամ-
բութեան նշան լինէր):

Ելի խոսեցութիւն, էլի համբերութիւն....ախար
մինչև երբ. մինչև որ քանդվի ու աւերակ լինի
թուրքական Հայաստանի վերջին դիւղը, մինչև որ
սովից ջարդի ու քրդի ու չրքից արից սպաւ-
վի վերջին հայաստանցին: Այս ինչ զարգացա-
նութիւն է—չենք հասկանում:—Ով ասաց, որ
«հայոց խնդիրը իր վերջնական որոշման մօտ է»:

Տարիներ են անցնում Յունաստանի և Չերնո-
գորիայի ինդիւրների մասին բանախոսութիւններ
անկուրց և մինչև այսօր արդեւք մի շոյախիլի ար-
դիւնքի հասան Կ. Պօլսի երօպական դեսպանները,
չը նայելով որ հազար ու մէկ անգամ սպաւնա-
ցին Բ. Կրան ճեռանալ Կ. Պօլսից, կորել Քիւր-
քիայի հետ իրանց յարաբերութիւնները, ծովա-
լին դէմնատրացիա անել և այլն: Ով է լուրը,
Քիւրքիան տու ու փուս իր գործն է առաջ տա-
նում, նա ոչ մի սպաւնալքի վրա ուշադրութիւն
չէ դարձնում, ոչ մի պատասխան չէ տալիս.
միայն զօրք է ժողովում այն դէպքի համար, երբ որ
հարկ լինի պատերազմ հրատարակել Յունաստանին
կամ Չերնոգորիային:

Արդարև, Ներսէս պատրիարքն էլ շքջանա-
կան ուղարկեց Ներսիսյան դեսպաններին, հայցելով
նպատակ հայոց խնդրի վճարում: Բայց միթէ հա-
յրի բողոքը կարող է ազդել Քիւրքիայի վրա,
քանի որ սա բոլոր Ներսիսյանի ասա քանի տարի-
ներ խաղցնում է իր մատերի վրա. ինչն է հայե-
րի ոյժը, ով է նրանց տէրն ու պաշտպանը....Մենք
կարծում ենք, որ այս հայեցելին դժուար թէ կա-
րողանայ պատասխան տալ «Մեղուն» պ. խմբա-
գիրը. բայց ինչ վստահութիւն է (անգամ և յան-
գնութիւն) երաշխաւոր լինել տանկաց նեւ-
գաւոր և խաբեայ քաղաքականութեան առաջ և
համբերութիւնը քարոզել Քիւրքիայի հայ ժո-
ղովրդին, որ վերջապէս տոհի է կանգնել: Մեր
կարծիքով շատ փոսնաւոր է այդ երաշխաւորու-
թիւնը, և ինչով կարող է պատասխանատու լինել
պ. խմբագիրը ապտամբած ժողովրդի առաջ, երբ
որ բոլոր նրա (պ. խմբագրի) սպասելիք ու յոյ-
սերը շարժարանն, ի դերն կենն, զարգակ դուրս
գան....

Մենք դարմանում ենք, ինչպէս կարելի է այդ-
քան կարճատես լինել, այդպէս լիովին հաւատ

Ընծայել թիւքիսի դարաւոր խորախ ջարդարանոթներն և յուսով ու հաստատով բարեկարգութիւն սպասել այդ բարբարոս ու մոլորական ազգից: «Մեղուի» պ. խմբագիրը այնքան ճանաչուած է թիւքիսի արդարադատութեան և եղբայրասիրութեան զգացմունքներն, որ յօդուածի վերջում բացատրանալով է. «անշուշտ ինքն ևս (թիւքիսի), իմանալով, որ այդ շարժումը լոկ շիտի է սովի պատճառով և ոչ թէ ապստամբութեան ցոյցեր, պաշտպան կը ճանդիտանայ (ինչն ալ այսօր չէ ճանդիտանում) ճայերի արդարացի դարձութիւն և շուտ ու վրայ նրանց այն, ինչ որ իրաւամբ նրանց կը պատկանի» (Թիւքիսի պատկանի...): Հիմայ անսնեք, որքան արդարացի են «Մեղուի» պ. խմբագրի կարծիքները և յուսադրութիւնը: Վերջին օրերի հետազոտները հաղորդում են, որ յունացի խնդիրը պէտք է մնայ անորոշ, իսկ Չէրքօթիային վրայ Վուլցիմիտի տալով—ուսկի ոչինչ: Իսկ Եւրոպայի դեպատները, երկի թէ, ճանճարանալով թիւքիսի սիտանատիքական խորհրդայնութիւններէր, ձեռքերը պէտք է լուսն և հետո բաշկին: Անտարակոյտ, թիւքիսի յամառութիւնը կանխումն ունի և երազական սիտուեթիւններ թող և դանդաղ գործունէութիւնից մանաւանդ որ ոչ որ նրանցից, ինչպէս երևում է, ոչ կամ և ոչ ցանկութիւն ունի մեծ գումարներ և որքը դո՛ւր թէ յունաց, թէ Չէրքօթիայի և թէ մանաւանդ տաճկաց ճայերի ճամար: Այս բանը թիւքիսի շատ լաւ գիտէ: Արդէն Անգլիայի պարլամենտում շատ խիստ ճարտի են առաջարկում նախարարներին, չէր լինի թէ նրանք մտադիր են գործնական դեր խաղալ արեւելեան խնդրի մէջ—մի անհարատակ ձեռնարկութիւն, որ ամենին ցանկալի չէր այժմ՝ առանց այն եւ շատ կարեւոր խնդիրներով պարապած—անդիլացոց և որը բացի քննարկ, ոչինչ օգուտ չէ խոստանում...: Ֆրանսիական լրագրիչներն էլ ամենայն օր խորհուրդ են տալիս իրանց տեղաբնակներ իր սէմ վարկի և հետո մնալ անմիջապէս ազդեցութիւն և Վերմանիային և Աւստրիային, անկարելի է նիւթադրել, որ նրանք այնքան մարդասէր ու անաշատէր լինին, որ իրանց սեպական միջոցներով վերջ դնէին արեւելեան խնդրին յօդու թիւքիսի ճգնաժամի ազդեթիւններին: Այս անսխիւտար իրողութիւններով վրա աւելացնէր այն տխուր լուրը, որ այս օրերս հայորդիներն եւրոպական թերթերը, թէ թուրքական Հայաստանի քրդերի մոլորական ցեղապետները դաշնակցութիւն են կապում Եւրոպայի հետ: Ինչ որ պատահելով է այդ դաշնակցութիւնը և որոնց ճամար:—Վարձերը շատ պարզ է. նոյնպէս ճակատանալի է, թէ որ կողմից է դրված ու գրգռված այդ դաշնակցութեան խնդիրը և ինչ արարակելի հետանքներ կարող է նա ունենալ թիւքիսի ճայերի վերաբերութեամբ, եթէ վերջինքը բնորոշ «Մեղուի» օրօրին ու նախնիին, իր սէմ լինեն, ճանդիտա պատկեն և շարունակեն իրանց դարաւոր քունը...

Այն ինչպէս մուսլի և քրդական ճորիղներ և ինչ թուրք անդեր պատեն, ծածկի են Հայաստանի սպազան: Չորս կողմից արդէնքեր, վտանգներով ու հիւանդութիւն, անսովի ու խարախ կառավարութիւն, եւրոպական պետութիւնների անտարբերութիւն, քրդերի ու չրքիզիների արշաւանք... և սրանցից յետո, երբ վայրում է մի կայծ ճնշված և ստրկացած ժողովրդի ինքնաճանաչութեան, երբ որ ճակի դարձրել ճամբարութիւնը տաքջում է և նա զէնքի է դիմում իր անձն, իր սուն ու տեղը պաշտպանելու, բունակարութեան և բարբարոսութեան ընդդիմադրելու—այն ժամանակ ստում ենք, փոխանակ ջաջակերելու, փոխանակ սիրտ ապուր և օգնութիւն ճասցնել ու, գտնվում են անձինք (ցան է ատել, որ այդ անձինքը լրագրութեան դրու են ճամարում, ուրնն և հողիտակութեամբ մարդիկ), որոնք, ով գիտէ ինչ ըզգացմունքներից դրդված, ստուր ջուր են անում կրակի վրա, կարծելով մեծ բարիք անել—խաղաղութիւն և իր սէմ ճամբարութիւն են ջարդողով ապստամբված ճայ ժողովրդին—այն եւս այնպիսի մի ժամանակ, որ ընդհանուր կարծիքով ամենայնպէս է և ամենից բարեպատէ...

«Soyez rezolu de ne z rva plus, astut et brulez les armes de la liberte» — արդարացի և ընդհանուր պատմութեան անթիւ ու անճամար անցքերով վերաստուգված ճնարարութիւն—Մի ազգ, մի ճնշված ժողովուրդ այն ժամանակ միայն կարող է լինել ազատ, երբ որ նա ինքն կը վճռէ չը լինել այլ ևս ստրուկ. բայց «Մեղուի» կարծիքով միայն խոչնդովեամբ և ճամբարութիւն ամբ

արով ժողովուրդը կարող է ճանդի ապստամբան.— այսինքն միշտ ստրուկ մնալով կարելի է վերջապէս ազատ լինել?!

Մտում է մեզ միայն ցանկ, որ յիշալ լրագրի պ. խմբագիրը մինչև այսօր չէ կարողացել բմբունել վերևում բերած տարրական ճնարարութիւնը...

Բ

ՆԱՍԱԿ ՎԱԳԱՐՇԱՊԱՍԻՑ

29 օգոստոսի

«Մշակի» № 145 մէջ տպած էր մի յօդուած, իբր թէ քննադատութիւն (կրկնակա) «Փոքր» ամսագրի № VI—VII մէջ տպած իմ յօդուածի վրա: Կրկնակա Ս. Ամիրխանեանցը իր յօդուածը սկսում է այսպէս.

«Կարծես թէ աշխարհիս մէջ մէկ ճատիկ ազգ կայ որ իր ժամանակ ազգից ու օրուայ ինչն զինքը թողած, սարեր, ձորեր է ընկնում և իրան ճատար անմարտիկ նիւթ ճնարում և ծամում, և դա էլ մեզը ճայերս ենք» (?):

Իսկ 15 ամբողջ յետո, նկատեցէք՝ միայն 15 ամբողջ յետո, նա շարունակում է:

«Նիւթը շատ ճատարքըրական է և ժամանակ ազգից... և այլն»:

Այս աչքին դարձող, այս աչքին ճակատութիւնը, որը ի ճարիէ մեծ ապացոյց չէ հեղինակի արամբարութեան (չօրհկայի) առողջ դրութեան, բաւական կը լինէր ցոյց տալու ճամար թէ պ. Ամիրխանեանցը ինչ աչքով է նայում քննադատութիւն (կրկնակա) գրելու վրա և ինչ սիտանում ունի առհասարակ յօդուածներ շարագրելու ճամար: Վասն որոյ ես էլ ասելի շատ բան չեմ ասել, այլ կանխում միայն մի գլխաւոր կէտի վրա:

Պ. Ամիրխանեանցը կամենալով ցոյց տալ իմ ըստաբարութիւնը և ազատութիւնը, որով ես իբր ասում եմ յիշալ յօդուածիս մէջ թէ ճայերս մէջ երբէք և ամենին չէ եղել բաղանդութիւնը, ինքը ջանք է դնում ապացուցանել որո՞ր ճակատակը և իր խօսքին ասելի դիտանական կերպարանք և հեղինակութիւն (1) ապուր ճամար, մասնաւոր է լինում Ս. Սահակի և Վլիմիլ ժողովի երկու կանոնի վրա, որը իբր թէ արդիւրում են բաղանդութիւնը, և առանձին կերպով շեշտում է որո՞ր մէջ և երկուին բաւական կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա ճամար, վասն որոյ ես կօղենմ նրան և կասեմ որ՝ երկուսը, երկուսը կ'ընեն, երկուսը, չէ նշանակում, ինչպէս պ. Ամիրխանեանցը կարծում է, քաղ մ'ազգիս, ինչպէս օրինակ մասնատականներն են, կամ գտնեմ երկուսը միմյան և գտնեմ երկուսը բաւար և այն ժամանակ կը սպորթ թէ ինչ է նշանակում դա: Բայց դուցէ դժուար լինի այդ նրա

Արմենիա Ռուսիոյ ձեռքն անցնելով մեր հայրենական տէրութիւնը կը վտանգի եղբոր Փոքր Ասիա անուզի երկիր մ'է և անհար է որ բանակ մը Փոքր Ասիայէն ետքաւ քերանն երթայ, և կը յուսամ որ այսպիսի վտանգներու բոլոր վտանգներ մեր կառավարութեան մարտն շուտով պիտի երևնան: Իմ համոզումն այս է որ մեք ո՛չ զԱրմենիա, ո՛չ ալ ուրիշ երկիր մը բարենորոգել ձեռնարկելու չենք:»

Պ. ԱՇՄԵՏՅԱՆ, ՊԱՐՏԻՆԻ, (որ ամէն առթի մէջ Բ. Դրան և Քուրք ժողովրդեան իրաւունքները պաշտպանելու մեծ եռանդ ցուցած է) խօսք առնելով ըսաւ թէ ինք ընդհանուր կերպիւ Պ. Պաշտի առաջարկութեան ոգւոյն դէմ պիտի խօսի, և ո՛չ թէ յարուցած մասնաւոր խնդրոյն դէմ: Իմ կարծիքս այս է որ, (ըսաւ Պ. Աշմետյան) թէ թէ մեծ անիրաւութիւն կը լինի Դրանէն պահանջել որ Պաշտի դաշնագրին իւր վրայ պարտականութիւններ դնող յորուածները գործարկէ, և ոչինչ ընել գործարկել տալու համար միւս տրամադրութիւններն, որք նպատակաւոր են Քուրքիոյ: Ինչպէս կրնայ սպասուիլ որ Քուրքիա բարենորոգումներ գործարկէ, եթէ այսչափ անիրաւութեամբ վարուիմք անոր հետ: Արեւի թէ կը մտնանք որ Մեծն Բրիտանիա մեծ Մահաբանական տէրութիւն մ'է և թէ անոր Մահաբանական հպատակները շարունակ տեղեկութիւն կը ստանան Եւրոպոյ մէջ անցած դարձուածոց վրայ, և Քուրքիոյ համար խորին զգացում մը կունենան երբ տեսնեն թէ այդչափ անիրաւ ընթացք մը կը բռնուի անոր նկատմամբ: Ես չեմ հաւատար Եւրոպոյ համաձայնութեան, և չեմ կարծիք որ ո՛ր և է պետական անձ կը հաւատայ այնմ: Ինչ համաձայնութիւն կրնայ կենալ Բերմանիոյ և Գաղղոյ, Աւստրոյ և Ռուսիոյ, Ռուսիոյ և Անգլոյ միջև: Եւրոպայ իրօք ուղղաւորեալ մեծ բանակաւորի մ'է միայն: Երբուն տարուան փորձառութիւնն յետոյ, երբ բոլոր տէրութիւնք յոսից ցլուխ զինեալ են, անուշտ է Քուրքիոյ վրայ միաբան ձեռնարկ խօսք ընել: Կը վախնամ թէ ատոր արդիւնքն ընդհանուր խառնաշփոթութիւն կը լինի: Քուրքիոյ խորն վիճակը համար ժամանակաւ Պ. Այլաթանի բացատրած աշխարհավարութեան դատը կը կարծեմ թէ Պ. Այլաթան ինք և այժմ կը ցաւի այդ խօսքն ստեղծելուն: Ես Ռուսո—Քուրք պատերազմին արտադրած թշուառութեանց համար մեծապէս պատասխանատու է:

«1871-77 տարւոյն մէջ նորա արտասանած բանախօսութիւնները յոյժ նպատակներն այդ պատերազմը գրգռելու: Ես յոռի վարչութեան վրայ համակրութիւն չունիմ: Բայց Պ. Այլաթան խորհրդարանական և սահմանադրական կառավարութեան մը միջոցաւ Քուրքիոյ բարենորոգումն արդիւնք համար շատ բան ըրաւ: Ես կը փափաքիմ որ Արեւելեան բոլոր ժողովրդոց համար արդարութիւն լինի, ընդ որս Քուրք ժողովրդեան համար: Քուրքիոյ պարկեշտ, բարեխառն և քաջ են այն աստիճան որ հազիւ Արեւմտեան Եւրոպայ (Գաղղիա, Անգլիա, Եւրոպայ) կրնայ հաւասարիլ անոնց, և իրենք զիրենք նշանաւոր հանդիսացնելու համար բարձր կառավարութեան և եթէ կը կարոտին:

«Քուրքիոյ յոռի կառավարութեան վրայ շատ խօսքեր ըստ եղանակի մ'ամսին, ես Քուրքեական յոռի վարչութեան վրայ համակրութիւն չունիմ: Բայց համոզուած եմ որ մինչև վերջին պատերազմին ծագման ժամանակ, ընդհանրապէս ներկայացուածին կիսուն չափ անգամ յոռի չէր: Յիրաւի, 1862-ին Լորտ Փայմերթոն ըսաւ թէ Քուրքիա Խը-

րմու պատերազմին ի վեր աւելի մեծ յառաջդիմութիւն ըրած էր քան ուրիշ ո՛ր և է երկիր, և եթէ Պ. Այլաթան ժամանակին չանարդէր Օսմանեան սահմանադրութիւնն, ուժ այժմ նպատակաւոր կը գտնուի, կարելի կը լինէր զՔուրքիա միացեալ և բարգաւաճեալ մարմին մ'ընել: (Մ, օ, ա զ ա զ ա կ ն եր և ծ ի ծ ա զ ն եր) Այո, կրնամ Պ. Այլաթանի կողմնէ շինուած ո՛չ միայն ձառեր այլ և տեսարկներ ցուցնել յորս ըսուած է որ Օսմանեան սահմանադրութիւնն կեղծիք մ'է միայն: Աւերոյք է ըսել որ այս աշխարհավարութեան հետեւնը վերջին արեւմտի պատերազմն եղաւ, որ երկու միլիոնէ աւելի հոգիներու կորուստ պատճառեց:

«Այժմ իմ պնդած կէսս այս է որ անկեղծութիւն չը լինիր Արմենիոյ և Յունական սահմանադրոյ խնդրոց լուծումը պահանջել Քուրքիայէն մինչև որ արդարութիւն չը լինի նախ Պաշտի դաշնագրին ուրիշ յորուածոց նկատմամբ, որք՝ ի քննա Բ. Դրան, դեռ չեն գործարկուած: Պաշտիա տուրք չը վճարել, և Ռուսակերտ մարտանաւեր կը գործածէ Դանուբի վրայ: Բուլղարիոյ մէջ ըստացուածք ունեցողներուն ո՛չ միայն ստացուածքն յափշտակուած է, այլ նաև ամենասարսափելի անդթութեամբ կը հարստահարուին: Բուլղարի Իսլամք ցած գերութեան կամ աւելի գէշ վիճակի մէջ են, զի գերիներն անգամ իրաւունքներ ունին, զորս կ'երևի թէ Բուլղարի Իսլամք չեն վայելել: Պաշտանց հարաւային կողմը դեռ Օսմանեան զօրաց կողմնէ չը պաշտպանուի, և վերջապէս, ամենալաւ հեղինակութեան մը կողմնէ ինձ արուած տեղեկութեանց նայելով, Պաշտում Ռուսիոյ կողմնէ կամրացուի, այնպէս որ, երեւի զինուորական հեղինակութեանց խօսքին նայելով և Ռուսական զօրութիւն մը գիւրաւ կրնայ փոքր Ասիայէն Կ. Պոլսոյ վրայ քաշել—իրաց վիճակ մը, որ բոլորովին հակառակ է Պաշտի դաշնագրին: Բայց այս չէ ամենք:

«Կը վախնամ որ այս գործին մէջ Գաղղիա գործիք պիտի լինիմք: Գաղղիա Արեւելից մէջ իւր կորուսեալ ազդեցութիւնը ձեռք բերելու կաշխատի, և անհաւանական չէ որ զԱնգլիա գործածէ այս նպատակին համար: Գաղղիա իրեն յատուկ տեսութիւն մ'ունի: Գաղղիացի սպայք Յունաստան կերթան նորա բանակը կրթելու: Ռուս սպայք Պաշտի վրայ կը խուժեն, և Պիզմաք իշխանն հակահարուած մը կրնէ Բերմանացի սպայներ զրկելով Կ. Պոլսոյ: (Մ ա ի կ ը ը է ք, մ ա ի կ ը ը է ք) Ժամանակը պիտի ցուցնէ այս իրողութեանց նշանակութիւնը: Բայց կը վախնամ որ Պ. Այլաթան Եւրոպոյ համաձայնութեան արդեանց վրայ իւր ըրած հաշիւներուն մէջ պիտի սխալի: (Մ ա ի կ ը ը է ք, մ ա ի կ ը ը է ք):»

«Անցեալներն Աւաջին նախարարն, Իսլամ ժողովրդեան Բուլղարիէն և Պաշտիայէն փախելուն պատճառին նկատմամբ եղած հարցման մը պատասխանելով ըսաւ թէ Քուրք կառավարութեան հրամանաւ էր: Այդ պատասխանն անդթաբար սխալ էր, ինչպէս որ կրնամ հաստատել: Իսլամք Ռուս բանակաց առջևէն կը փախչէին սարսափահար, թէ Ռուսաց և թէ Ռուսիոյ զբողմամբ Պաշտացի զորք դրած բարբարոսութիւններէն կը փախչէին: Նոքա այնպիսի սպանութեանց և հարստահարութեանց առջևէ կը փախչէին, որոց նմանը չէր տեսնուած Հունական կայսրութեան անկումէն ի վեր, և որք աւելի մեծ էին քան այն խժգոնութիւններն որք Մակեդոնի պաշարումն յետոյ տեղի ունեցան, երուն տարւան պատերազմին ժամանակ: «Նոյնպէս, Սըր 2. Տիլք, Գարտապցոց և

Այլաթանացոց միջև վերջին կռուին ժամանակ յարձակողացոյք լինելուն նկատմամբ եղած հարցման մը պատասխանելով, ըսաւ թէ Այլաթանացի էին: Ռուսոց ընդ կը զայս: (Սըր 2. Տիլք, Տիլք.—Քաղուհւոյն ներկայացուցէն, Կրին գնդապետէն) Լաւ, բայց Սըր 2. Տիլք կրնէր թէ Այլաթանացիք նախապէս կարգադրուած յարձակում մը ըրին Գարտապցոց վրայ, և ես այս խօսքին ճշգրտութիւնը բոլորովին կը ժխտեմ:

«Ձանայի ցուցնել թէ Պ. Պաշտի առաջարկութեան ոգն բոլորովին անարդար է, և կը ցաւիմ որ Վեհ. Քաղուհւոյն կառավարութիւնն ամէն գործի և ամէն բանախօսութեան մէջ անիրաւութիւն կը ընէ Դրան կառավարութեան: Մեր կառավարութեան արդի աշխարհավարութիւնն հաւանականաբար մեզ պիտի կորսնցնէ Քրքական դաշնակցութիւնն, և պիտի քաջալերէ զՔուրքիա մերժել Եւրոպոյ խնդրքը: Մեք արգարութիւն չենք ընել Քուրքիոյ, և նոքա վեհապետին՝ Սուլթանին՝ դանդաղանքն անտես կ'ընենք: Պաշտի դաշնագրին Քուրքիոյ աննպատակ եղող ամէն մասանց գործարկութեան վրայ կը սնդեմք, մինչդեռ այդպիսի ընթացք մը չենք բռնել Քուրքիոյ նպատակաւոր եղող տրամադրութեանց նկատմամբ, և այս իրողութիւնք ո՛չ միայն Քուրքիոյ մէջ մեզ համար աննպատակ արդիւնքներ կրնան յտառք բերել, այլ Բրիտանական շնորհաստանի Իսլամ ժողովրդեան կողմնէ կրնան խիստ ծանր վտանգներ հասնել մեզ դէմ: (Մ ա ի կ ը ը է ք, մ ա ի կ ը ը է ք):»

(Մասիս)

ԹԻՒՐԿԻԱ

Լօնդոնի «Daily News» լրագրին դրում են Կ. Պոլսից, որ այնտեղ հանգստութեամբ ընդունվեցաւ Տոպալին ցոյցի իրագործման լուրը: Քուրքաց մամուլը կարծում է, որ յունական խնդիրը անվճիւր կը մնայ գոնե մինչև եկող տարի և որ Ռուսաստանը Քուրքիայի դէմ չի գործի, բայց չեմօգործական խնդրից: Պատմում են, որ Էպիրոսից հասնել է այստեղ մի անուանի վարչա Ք. Դրանը յայտնելու համար, որ Էպիրոսի վարչաները մտադիր են միանալ ալբանացիներին հետ և չենթարկվել յոյներին իշխանութեանը: Ինչպէս լսվում է Բեկկեր-փաշայի և Սայիգ-փաշայի առաջարկած վերանորոգութիւնները Հայաստանի համար Բ. Դրան կողմից լաւ ընդունելութիւն են գտել և մի խառն մասնագործ կը նշանակվի յիշեալ վերանորոգութիւնները իրագործելուց առաջ քննելու համար:

Կրագիրներին օրոպոսի 22-ից Վիեննայից հեռագրում են հետեւեալը: Այստեղե ազդեցութիւն ունեցող շրջանները չեն բաժանում Չարլզ Կիլի խափուսիկ հայեացքները և կարծում են, որ Բ. Դրանը չի թող տայ միացեալ նաւասորին մօտեակ Վուլի-նիօին, իսկ եթէ այդ գործը կատարվի, կամաւորապէս չի յանձնի Վուլի-նիօ Զերնօգորիային: «Neue Freie Presse» լրագրը հաղորդում է, որ պետութիւնների դեսպանները Կ. Պոլսի մէջ պաշտօնապէս յայտնեցին Բ. Դրանը Տոպալին ցոյցի կատարվելու մասին: «Միջազգային Ընկերութեան» հեռագրում են Լօնդոնից հետեւեալը: Չարլզ Կիլի, համայնքների ժողովի մէջ պատասխանելով Բրայսին, յայտնեց, թէ նա տեղեկութիւն է ստացել, որ քիւրդերը դիտաւորութիւն ունեն մի միութիւն կազմել Կիլի չը գիտէ ոչ միութեան կազմակերպվելու նպատակը և ոչ այն, թէ Բ. Դրանը հաւանում է այդ

ձեռնարկութիւնը: Եթէ կապացուցվի, որ միութիւնը մտադիր է թշնամաբար գործել Հայաստանի քրիստոնեաների դէմ, այն ժամանակ պ. Գոշեն պատուէր կը ստանայ յայտնի քայլեր անելու համար:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԳՎԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆՑ

Ս. ՊԵՏԵՐՅԱՆԻՐԳ, 5 սեպտեմբերի: «Սրա-ԵՅԻՏ. ԵՅԻՏ. լրագրի մէջ սպված է կոմս Լօրիս-Մելիքովի անունով ընկերպատ, որով Քաղաւոր Կայսրը շնորհակալութիւն է յայտնում կոմսին իր բարերար և խաղաղեցնող գործունեութեան համար և ընծայում է նրան Անդրէյ Պերլօզովսկու շքանշանը:

ԿՐՕՆՇՏՍ, 4 սեպտեմբերի: Լեւոպոլի հասաւ Նագասակի և կրէյսեր «Ֆրիկայն» վրայ բարձրացրեց նաւերի զլխաւոր հրամանատարի դրօշակը: Դուլցինիօի մօտ ծովային ցոյցը սեպտեմբերի 8-ին կը սկսվի: Լիվադիա նոր նաւը ժամկէտ մէջ 7 կապ ընթացք ունի:

ԲԱԳՈՒՅԱ, 4 սեպտեմբերի: Այրանցիները ընդդիմաբար են Դուլցինիօի զիջելուն և դնում են այնտեղ մեծ խումբերով: Նրանք վճել են սպանել Բիլա-փաշային, որ 1500 զինուորներով գտնվում է Կամերկալի մէջ:

Ս. ՊԵՏԵՐՅԱՆԻՐԳ, 5 սեպտեմբերի: Այսօր հասաւ այստեղ կոմս Լօրիս-Մելիքով: «Սրա-ԵՅԻՏ. ԵՅԻՏ.» լրագրը հաղորդում է, որ ութ նահանգներ են թարկված են սեպտաօրներէ քննութեանը:

ՀՈՍ, 3 սեպտեմբերի: Ֆինանսների մի-նիստը պատգամաւորների ժողովի նախագահին ներկայացրեց բեւոճեաւ տոյրական եկամուտները 1,210 միլիօն լիւրա են, ծախսերը 1,118 միլիօն, արտաքը կարգի ծախսերը 65 միլիօն:

ԳՐԱՎՈՅԱ, 6 սեպտեմբերի: Մոլդաւեաների խորհուրդը վճելց առաջարկել Ալուտայի հիւպատոսներին, որ նրանք իրանց ընտանիքները ապահով տեղ տեղափոխեն:

ՓԱՐՅ, 6 սեպտեմբերի: Ներքին գործերի, արգարութեան և զինուորական միխտարները հրատարական տուին:

ԲԱԳՈՒՅԱ, 6 սեպտեմբերի: Այսօր 9000 այրանցիներ դրաւեցին Դուլցինիօ քաղաքը և ամրոցը: Բիլա-փաշա, նրանց հետ պատերազմելու հրաման չունենալով, հեռացաւ Գօրեցաւ:

Ս. ՊԵՏԵՐՅԱՆԻՐԳ, 6 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5¹/₀ տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ռ. 62 կ., երկրորդ 92 ռ. 50 կ., երրորդ 93 ռ. 50 կ., չորրորդ 92 ռ. 25 կ., ներքին 5¹/₀ առաջին փոխառութեան տու-տակը արժէ 221 ռ. 5 կ., երկրորդ 216 ռ. 75 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ռ. 87 կ., երկրորդ 90 ռ. 75 կ., ոսկի 7 ռ. 89 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդոնի վրայ արժէ 24 պէնս, ուսաց 100 ռ. Բերլինի վրայ 126¹/₈ մարկ, Համբուրգի վրայ 213¹/₈ մարկ, Փարիզի վրայ 264 Ֆրանկ: Բօրայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

ՓԱՐՅ, 7 սեպտեմբերի: Կրկին ընդունեց Ֆրէյսինի հրատարականը և իր մօտ հրատարակեց Կոստանին, Կառօնի և Չարիին:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԵՐՈՒՆԻ

